

แม่ทัพผู้ยิ่งใหญ่ สคิปิโอ แอฟริกันัส (๒๓๖ - ๑๘๓ ก่อน ค.ศ.)

✠ พล.ร.ต.ณณรงค์ ชัยวัฒน์

นามเดิมของเขาคือ พิวเบเลียส คอร์นีเลียส สคิปิโอ (PUBLIUS CORNELIUS SCIPIO) และได้รับการขนานนามว่า สคิปิโอ แอฟริกันัส (SCIPIO AFRICANUS) จากชัยชนะของเขาในแอฟริกาเหนือด้วยยุทธการทหารม้าริมฝั่งแม่น้ำทิซินัส (RIVER TICINUS) ในปี ๒๐๘ ก่อน ค.ศ.

การปะทะครั้งแรกของเขาเกิดขึ้นในแผ่นดินใหญ่อิตาลีโดยสู้รบกับฮันนิบาล (HANNIBAL) แม่ทัพคาร์เธจผู้เกรียงไกร ซึ่งต่อมากลายเป็นคู่แข่งคนสำคัญของเขา ตอนนั้นสคิปิโอมีอายุเพียง ๑๗ ปี และเหตุการณ์หนึ่งในศึกครั้งนั้นมีอิทธิพลต่อการเป็นผู้นำทหารในสงครามของเขาไปตลอดชีวิต

บิดาของสคิปิโอ ซึ่งเป็นแม่ทัพโรมัน ได้มอบหมายให้บุตรชายของเขาบังคับบัญชาหน่วยทหารม้าขึ้น

ห้วยกะทิง เพื่อให้แน่ใจในความปลอดภัยของลูกชายเองแต่เมื่อสคิปิโอหนุ่มเห็นว่าพ่อของเขาได้รับบาดเจ็บและกองทัพโรมันถูกตัดขาดโดยทหารคาร์เธจเขาก็กระตุ้นกองทหารม้าของเขาให้เข้าช่วยชีวิตแม่ทัพ ทหารม้าเหล่านั้นปฏิเสธเนื่องจากจำนวนทหารของข้าศึกเหนือกว่าอย่างเทียบกันไม่ได้ สคิปิโอจึงควมม้าเข้าหาข้าศึกตามลำพัง

ด้วยความละเอียดต่อความกล้าหาญของเด็กหนุ่ม ทหารม้าของเขาจึงตามไป และสคิปิโอผู้พ่อก็ได้รับการช่วยชีวิตไว้ได้อย่างไรก็ตาม หลังจากได้แสดงความห้าวหาญในครั้งนั้นแล้วสคิปิโอก็ไม่เคยเปิดตัวเองออกสู่อันตรายในการยุทธ์อย่างบ้าบิ่นแบบนั้นอีกเลย

ต่อมาเราก็ได้ยินชื่อเสียงของสคิปิโอในบทบาททางการเมือง ลูเซียส

สคิปิโอ แอฟริกันัส แกะสลักเป็นหัวแหวนทองคำสำหรับใช้เป็นตราประทับ

(LUCIUS) พี่ชายของเขาหลงสุมักรับเลือกตั้งเป็นผู้พิพากษา อันเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ตำแหน่งการปกครองที่สูงขึ้นของโรมัน แต่พี่ชายของสคิปิโอมีความหวังที่จะได้รับเลือกน้อยมาก สคิปิโอซึ่งเห็นว่าลูกพี่ของพี่ชายดูร่าเลือนเต็มที แต่น่าจะกลายเป็นความ

ฮันนิบาล

จริงได้ถ้าพวกเขาทั้งคู่ยืนเคียงข้างกัน จึงบอกมารดาของเขาว่าเขาฝันเหมือนกันสองครั้งว่า แม่ร้องไห้ด้วยความปลื้มปิติและจูบลูกชายทั้งสองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้พิพากษา

สก็ปปิโ่ออานวอนแม่ให้จัดหาเสื้อคลุมสีขาวให้เขาตัวหนึ่งซึ่งเป็นอาภรณ์ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องใช้สวมใส่ นางก็จัดการให้แม่เขาจะอยู่ในวัยเยาว์มากก็ตาม

ในเหตุการณ์ครั้งนั้น พี่น้องทั้งสองได้รับเลือกตั้งท่ามกลางความพิศวงและดีใจเหลือประมาณของมารดาของพวกเขาจนนางต้องแสดงความยินดีด้วยน้ำตาและการสวมกอด อย่างที่เป็นนิมิตลางหน้าในฝันของสก็ปปิโอ

จากจุดนี้ก็มีสิ่งสำคัญที่ตามมาอีกสองอย่าง สก็ปปิโอได้รับความเชื่อถือว่าเป็นผู้มีพลังแห่งการพยากรณ์ ซึ่งทั้งตอนนั้นและในเวลาต่อมาเขาไม่ได้ตอบรับหรือปฏิเสธ ปลอ่ยให้ชาวโรมันคิดเอาเอง แต่ก็มีผลที่ตามมาอีกอย่างคือมันเป็นการก่อเกิดการเริ่มต้นความริษยาในหมู่คนร่วมสมัยของเขา ซึ่งพยายามให้ร้ายเขาอยู่เสมอ

การเลื่อนตำแหน่งทางทหาร

และการเมืองของสก็ปปิโอเป็นไปอย่างรวดเร็ว ในประมาณปีที่ ๒๑๑ ก่อน ค.ศ. เขาอาสาสมัครและได้รับเลือกเป็นข้าหลวงใหญ่ในสเปน ซึ่งกองทัพโรมันถูกตีแตกกระจายโดยพวกคาร์เธจ และถูกบีบให้ถอยไปทางเหนือของแม่น้ำเอโบร (RIVER EBRO)

มีกองทัพคาร์เธจสามกองทัพวางกำลังกระจายอยู่ในคาบสมุทรอิตาลี ถ้าเป็นแม่ทัพส่วนใหญ่ก็คงจะโจมตีกองทัพข้าศึกที่ละกองทัพ แต่สก็ปปิโอซึ่งความเฉลียวฉลาดอันน่าพิศวงสำหรับคนในวัยเยาว์ขนาดนั้นเขามองเห็นภาพสถานการณ์โดยรวมอย่างชัดเจน จึงโจมตีทั้งทางบกและทางทะเล ต่อฐานทัพและเส้นชีวิตของคาร์เธจ นั่นก็คือคลังใหญ่ของนิวคาร์เธจ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าเมืองคาร์เทจินา (CARTAGENA) เขายึดมันได้ภายในวันเดียว

ภาพลักษณ์ท่าทีหลายอย่างของสก็ปปิโอ ปรากฏให้เห็นในปฏิบัติการอันประสบความสำเร็จนี้ มันไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงการบังคับบัญชาของเขาทั้งในระดับยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิสัยทัศน์และมนุษยธรรมของเขาด้วย

ในคำสั่งของเขานั้น เขายื่นเงื่อนไขอันปราณีต่อการยอมแพ้ของข้าศึก และสั่งประหารหมู่เชลยเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

โพลีเบียส (POLYBIUS) นักประวัติศาสตร์คนสำคัญเขียนไว้ว่า หลังจากนครแห่งนั้นล่มลงแล้ว ทหารโรมันได้นำเชลยหญิงสาวทรงเสน่ห์นางหนึ่งมากำนัลแต่สก็ปปิโอ ถึงแม้ว่าจะสะดุด

ตาโดยความงามของเธอและเป็นผู้ชื่นชอบผู้หญิงอยู่แล้วแต่สก็ปปิโอก็มอบเธอให้กับชายที่เธอเลือกเองโดยทันที และด้วยความซาบซึ้งในความกรุณา พ่อแม่ของหญิงสาวจึงมอบของขวัญให้แก่สก็ปปิโอ แต่เขาก็มอบของขวัญเหล่านั้นให้แก่เจ้าบ่าวคนนั้นไปอีก เพื่อเป็นสินสมรส การกระทำครั้งนี้เป็นความเฉลียวฉลาดพอ ๆ กับความกรุณา เพราะทหารของเขาและประชาชนท้องถิ่นซึ่งได้ข่าวเรื่องนี้อย่างรวดเร็วพากันยกย่องนับถือเขาเป็นอย่างยิ่งในชั้นดีธรรมและเมตตาธรรมของเขา

ในบรรดาผู้นำโรมันซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปนั้น ไม่มีกี่คนที่ปราศจากจุดด่างพร้อย สก็ปปิโอก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนนั้น เขาเป็นนายทัพที่ “หยิ่งแต่ไม่จองหอง” ความทะเยอทะยานมีเพียงเพื่อประเทศชาติของเขาเท่านั้น และเป็นผู้บัญชาการที่สมบูรณ์เพียบพร้อมซึ่งมองการณ์ไกลกว่าใคร ๆ ความเป็นผู้มีจิตใจสูงส่งในชัยชนะของเขานั้นทำให้เขาเห็นว่าการรักษาสันติภาพอันยั่งยืนสำคัญกว่าการกดขี่ด้วยความแค้น

ภายในไม่กี่ปีแห่งการยึดนิวคาร์เธจได้อย่างฉับไวของเขาในปีที่ ๒๐๙ ก่อน ค.ศ. นั้น สก็ปปิโอก็ได้พิชิตทหารคาร์เธจในสเปนลงอย่างราบคาบ และในปี ๒๐๕ ก่อน ค.ศ. ในฐานะกงสุล เขาสนับสนุนให้ดำเนินสงครามกับแอฟริกา แต่บรรดาศัตรูของเขาในวุฒิสภาโรมันซึ่งเต็มไปด้วยความริษยาอาฆาต อนุมัติให้เขาไปได้ไกลแค่ซิซิลีและไม่จัดกองทัพให้เขา

อย่างไรก็ตาม ทันทีกี่ถึงที่นั่น

สกีปิโอก็จัดตั้งและฝึกกองทัพอาสาสมัครด้วยตนเองและในปีต่อมาจึงได้รับอนุมัติให้ออกไปบุกแอฟริกาได้

ที่ซามา (ZAMA) ในปลายปี ๒๐๒ ก่อน ค.ศ. เขาประสบชัยชนะที่ประทับใจจนทำให้เขาไปตลอดกาลในฐานะแม่ทัพผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของโลก สกีปิโอสถาปนาฐานทัพของเขาที่อิตาลี

เป็นตัวอย่างอันสูงสุดแห่งอัจฉริยภาพทางทหารของสกีปิโอ เพราะมันบรรลุวัตถุประสงค์หลายประการพร้อม ๆ กัน สกีปิโอไม่เพียงแค่บุกโจมตีฐานเศรษฐกิจของคาร์เธจในขณะที่ยังคงปกป้องฐานเศรษฐกิจของตัวเองด้วยเท่านั้น แต่เขายังหลอกล่อฮันนิบาลให้อยู่ห่างจากคาร์เธจอีกด้วย ดังที่

ตะวันออกเฉียงใต้ของที่ตั้งของสกีปิโอจากที่นั่นฮันนิบาลส่งแมวมองออกไปลาดตระเวนสอดแนมค้นหาที่ตั้งค่ายของโรมันแมวมองถูกจับกุม ๓ คน และถูกนำตัวไปส่งสกีปิโอซึ่งมีได้ลงโทษพวกเขาอย่างที่ไม่แพ้พันายกองคนอื่น ๆ กระทำกันเป็นปกติ แต่กลับพาแมวมองทั้งสามไปดูที่ตั้งของทหารโรมันอย่างเต็มตา

แผนที่แสดงเส้นทางการเดินทัพของฮันนิบาล

(UTICA) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของคาร์เธจ เมื่อเขาได้ทราบข่าวฮันนิบาลและกองทัพมาขึ้นบกที่ฮาดรูเมนตัม (HADRUMENTUM) ทางตะวันออกเฉียงใต้แล้ว สกีปิโอก็รีบไปทางตะวันตกจากอดีตาสู่หุบเขาบากราดัส (BAGRADAS) ซึ่งเป็นภูมิภาคตอนในอันอุดมสมบูรณ์ที่คาร์เธจใช้เป็นแหล่งส่งกำลังบำรุง

การเคลื่อนไหวทางยุทธศาสตร์ครั้งนี้ได้รับการกล่าวขานอยู่บ่อย ๆ ว่า

เซอร์เบซิล ลิดเดิล ฮาร์ท (SIR BASIL LIDDELL HART) นักยุทธศาสตร์ชาวอังกฤษกล่าวไว้ว่า

“ยิ่งเราศึกษาและไตร่ตรองเกี่ยวกับการดำเนินกลยุทธ์ในครั้งนี้มากขึ้นเท่าใดเราก็มองเห็นความเชี่ยวชาญที่ผสมผสานกับความเฉียบแหลมอันนำไปสู่ความสำเร็จของหลักการสงครามมากขึ้นเท่านั้น”

ภายในเวลาไม่กี่วัน ฮันนิบาลและกองทัพของเขาก็ถึงซามาทาง

จากนั้นก็ส่งพวกเขากลับไปที่ค่ายของฮันนิบาลโดยมีผู้คุ้มกันไปด้วย นี่เป็นการกระทำที่มีเจตนาจะแสดงให้เห็นถึงความมั่นใจตนเองอันยิ่งใหญ่ของสกีปิโอ

ก่อนการยุทธ์จะเริ่ม ฮันนิบาลขอเจรจากับสกีปิโอ ไม่ว่าจะด้วยความอยากรจะเห็นหน้าแม่ทัพที่ไม่เหมือนใครคนนี้ หรือจะเป็นเพราะความหลักแหลมของฮันนิบาลในการที่จะรักษาสันติภาพ เพราะเขาขาดแคลน

สกีปิโอกับฮันนิบาล ขณะมีการเจรจาก่อนเปิดศึกชาม่า

ทหารม้าซึ่งเป็นกำลังที่นำชัยชนะมาให้เขาเสมอ นั่น ไม่มีใครแน่ใจ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราคือสกีปิโอยอมตกลงเจรจา แต่ก็ถ่วงเวลาการพบปะอย่างสุขุมรอบคอบจนกว่ามาสินิสซา (MASINISSA) และทหารม้าของเขาจะมาถึงสกีปิโอแล้ว

ในระหว่างช่วงเวลาของการชะงักงันนี้เอง สกีปิโอก็ย้ายค่ายของเขาไปยังพื้นที่ใกล้กับเมืองนาราการา (NARRAGARA) ซึ่งมีธารน้ำไหลผ่านอยู่ใกล้ ๆ ฝ่ายฮันนิบาลก็เคลื่อนกองทัพของเขาตีบหน้าเข้ายึดครองเนินเขาบัญชาการแห่งหนึ่ง แต่การกระทำเช่นนั้นทำให้กองทหารของเขา

อยู่ห่างไกลจากน้ำ นี่จึงส่งผลให้สกีปิโอได้เปรียบเป็นอย่างมากในเวลาต่อมา

หลักฐานบางอย่างบ่งชี้ว่าการขอเจรจาสงบศึกของฮันนิบาลนั้นเป็นการริเริ่มสันติภาพอย่างจริงจังมากกว่าที่จะเป็นเพียงอยากเห็นหน้าแม่ทัพฝ่ายตรงข้ามเท่านั้น เพราะมีปัจจัยชี้ขาดอีกอย่างหนึ่งในสถานการณ์ของฮันนิบาล ซึ่งก็คือ เขาไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ให้เป็นไปอย่างที่ต้องการได้ กล่าวคือโรมครองทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไว้ได้แล้ว

ดังนั้นสกีปิโอจึงมีโอกาสพ่ายแพ้น้อยกว่าฮันนิบาลมากเพราะกองทัพโรมันอีกกองทัพหนึ่งสามารถถูกตั้งขึ้น

ได้ทันเวลา และถูกลำเลียงทางเรือไปยังแอฟริกาได้สบาย และจะได้รับทุกสิ่งจากชัยชนะ เมื่อถึงตอนนั้นคาร์เธจจะเป็นอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับความเมตตาของสกีปิโอเท่านั้น

ในทางกลับกัน ฮันนิบาลมีโอกาที่จะได้รับชัยชนะน้อยกว่า เพราะเขาจะต้องสู้รบอีกศึกหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ไม่ช้าก็เร็ว แต่จะสูญเสียทุกสิ่งอย่างหมดสิ้นจากความพ่ายแพ้ทุกครั้งอย่าง ชัยชนะของคาร์เธจจะเป็นเพียงการยืดเวลาของสงครามออกไปอีกเท่านั้น แต่ความพ่ายแพ้ของคาร์เธจจะจบลงด้วยผลประโยชน์ของโรมเต็ม ๆ 🇵🇸